

Конституційне право

Лекція №4

Тема: Конституційно-правове регулювання інституту громадянства та статус інших категорій осіб в Україні

План:

1. Поняття та ознаки громадянства.
2. Категорії осіб, що належать до громадянства України. Документи, які засвідчують належність до громадянства України.
3. Підстави набуття та припинення громадянства України.
4. Система органів, що беруть участь у вирішенні питань громадянства України, їх компетенція.
5. Конституційно-правовий статус внутрішньо переміщених осіб, іноземців, біженців, осіб, що потребують додаткового або тимчасового захисту, осіб без громадянства.

Нормативно-правова основа конституційно-правового статусу особи в Україні

1. Конституція України

Закони

1. Про громадянство України (2001),
2. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус (2012)
3. Про імміграцію (2001)
4. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства (2011),
5. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту (2011)
6. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб (2014)
7. Про правовий статус закордонних українців (2004)

Конституційно-правовий статус особи

це юридично-закріплене становище особи в державі і суспільстві, що відображає її (особи) фактичний стан у взаємовідносинах з суспільством і державою. Тобто це сукупність суб'єктивних прав, юридичних обов'язків і законних інтересів.

Людина

це розумна, психофізіологічна, біосоціальна істота, яка живе в суспільстві

Особа

людина, яка має історично зумовлений ступінь розвитку, користується правами, що надаються суспільством, та виконує обов'язки, які ним покладаються

Іноземець

особа, яка не перебуває у громадянстві держави, на території якої знаходиться, і є громадянином (підданим) іншої держави або держав

Апатрид

особа, яка не має громадянства жодної держави, та яку жодна держава відповідно до свого законодавства не вважає своїм громадянином

біпатрид, біженець, особа, що потребує додаткового (тимчасового) захисту

Види правового статусу особи

загальний або конституційний статус людини і громадянина;

статус іноземців, апатридів, біпатридів

спеціальний або родовий статус окремих категорій громадян

правові статуси особи, що визначаються окремими галузями права (цивільно-процесуальний, кримінально-процесуальний, адміністративно-процесуальний тощо)

індивідуальний статус особи. він характеризує стать, вік, сімейне становище людини і т.

статус фізичної особи

Принципи правового статусу особи

визнання пріоритету прав і свобод людини і громадянина (ст. 3)

визнання загально визнаних принципів і норм міжнародного права складовою частиною правової системи України (ст. 9)

рівноправність (ст. 21, 24, 26 та ін.)

заборона зловживання правами і свободами (ст. 23)

невід'ємність прав і свобод, їх невідчужуваність (ст. 21)

заборона обмеження або скасування прав і свобод (ст. 22, 64)

гарантованість прав, свобод і обов'язків (ст. 3, 8, 22, 54, 55, 57 та ін.)

єдність прав і обов'язків особи (ст. 23, 13, 51, 65-68 та ін.)

взаємна відповідальність та взаємні обов'язки держави і особи (ст. 3, 6, 17, 65-68 та ін.)

Громадянство

це стійкий правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках

Принципи

єдиного громадянства

визнання права громадянина України на зміну громадянства

запобігання виникненню випадків безгромадянства

неможливості автоматичного набуття громадянства України іноземцем чи апатридом внаслідок укладення шлюбу

неможливості позбавлення громадянина України громадянства України

рівності перед законом громадян України незалежно від підстав, порядку і моменту його набуття

збереження громадянства України незалежно від місця проживання

ПОДВІЙНЕ ГРОМАДЯНСТВО В РІЗНИХ КРАЇНАХ СВІТУ У 2019 РОЦІ

86 країн **ДОЗВОЛЯЮТЬ** мати подвійне громадянство

29 країн **ДОПУСКАЮТЬ** мати подвійне громадянство за певних умов

51 країна **ЗАБОРОНЯЄ** мати подвійне громадянство

ПРО ГРОМАДЯНСТВО В УКРАЇНІ

- В Україні діє принцип єдиного громадянства (Конституція України та Закон України «Про громадянство України» ст.2 і 19).
- Україна не визнає факт другого чи подвійного громадянства.
- Покарання за друге громадянство не закріплено на законодавчому рівні.

Інфографіку створено за даними відкритих джерел інформації станом на 25.10.2019 року

СЛОВО І ДІЛО

- Підставою для припинення громадянства України є добровільне набуття громадянином України громадянства іншої держави (ч. 1 ст. 19 Закону).
- Це не трактується як заборона на подвійне громадянство, адже українець втрачає громадянство лише після підписання президентом України відповідного Указу.**
- Заборона на подвійне громадянство запроваджена в Україні тільки для держслужбовців та суддів.

НАБУТТЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ГРОМАДЯНСТВА УКРАЇНИ У ПЕРШОМУ ПІВРІЧЧІ 2015-2019 РР.

Кількість осіб, які набули громадянство України	2015	2016	2017	2018	2019
за правом народження	2 265	4 664	6 851	9 947	8 012
за територіальним походженням	1 921	1 927	1 746	1 593	1 547
на підставі Угод про спрощений порядок	43	38	37	25	39
за Указом президента України	435	325	416	238	656
осіб поновлено у громадянстві України	5	6	7	4	3
діти та дорослі, над якими встановлено опіку, піклування та інше	463	510	493	430	377
осіб, стосовно яких припинено громадянство за Указом президента України	34	13	16	11	7
осіб оформили документи для виїзду громадян України за кордон на постійне місце проживання	4 831	5 679	4 727	4 206	5 309
осіб повернулися в Україну	712	906	796	741	830

Офіційно подвійним громадянство можна вважати тоді, коли обидві держави визнають декілька громадянств однієї особи

Належність до громадянства

усі громадяни колишнього СРСР, які на момент проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року) постійно проживали на території України

особи, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та інших ознак, які на 13 листопада 1991 року проживали в Україні і не були громадянами інших держав

особи, які набули громадянство України відповідно до законів України та міжнародних договорів України

особи, які прибули в Україну на постійне проживання після 13 листопада 1991 року і яким у паспорті громадянина колишнього СРСР зразка 1974 року ОВС внесено напис "громадянин України", та діти таких осіб, які прибули разом із батьками в Україну

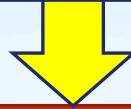
Документи, що підтверджують громадянство України
(містять безконтактний електронний носій)

паспорт громадянина України (п.1 ст5)

Паспорт громадянина України є документом, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України

Порядок видачі паспорта

Кожен громадянин України, який досяг 14-річного віку, зобов'язаний отримати паспорт громадянина України (з 14.07.2016 р.)

Паспорт оформляється
років

До 18 років на 4 роки

З 18 років на 10 років

Паспорт виготовляється у формі картки, що містить безконтактний електронний носій

До паспорта громадянина України вноситься така інформація

- 1) назва держави;
- 2) назва документа;
- 3) ім'я особи;
- 4) стать;
- 5) громадянство;
- 6) дата народження;
- 7) унікальний номер запису в Реєстрі;
- 8) номер документа;
- 9) дата закінчення строку дії документа;
- 10) дата видачі документа;
- 11) уповноважений суб'єкт, що видав документ (код);
- 12) місце народження;
- 13) відцифрований образ обличчя особи;
- 14) відцифрований підпис особи;
- 15) податковий номер

паспорт громадянина України для виїзду за кордон (п.2 ст.5)

Паспорт оформляється
років

До 16 років на 4 роки

З 16 років на 10 років

Кожен громадянин України
не може мати більше двох
паспортів громадянина
України для виїзду за кордон

дипломатичний паспорт (п.6 ст.5)

Президентів України;
Голові Верховної Ради України;
Прем'єр-міністрові України;
Міністрові закордонних справ
України: дипломатичним
працівникам та ін.

службовий паспорт (п.7 ст.5)

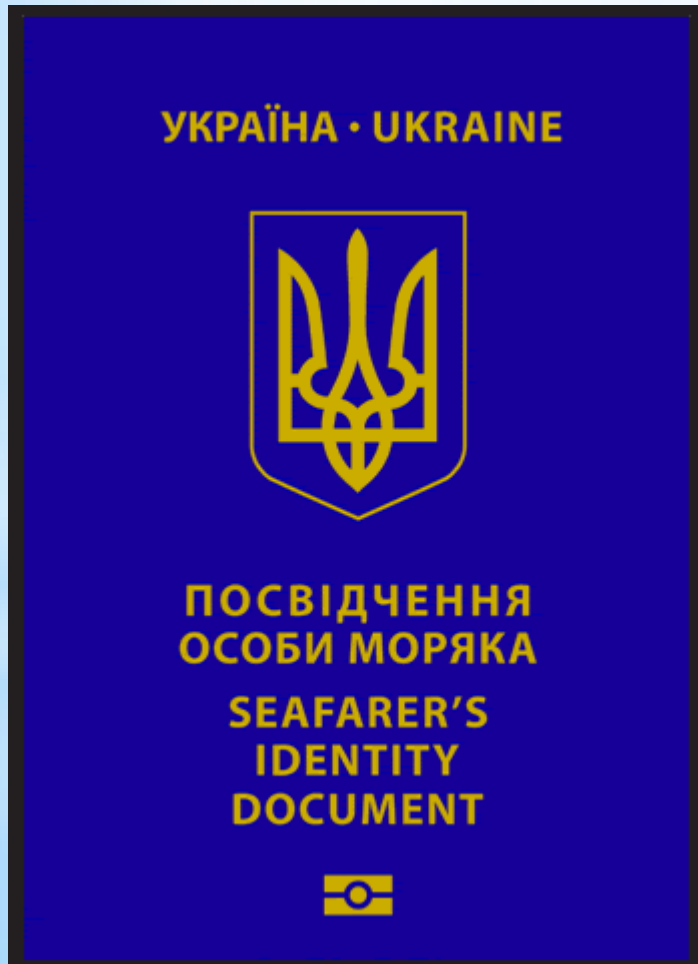

адміністративно-технічним
працівникам дипслужби,
працівникам обслуговуючого
персоналу дипслужби,
Уповноваженому Верховної Ради
України з прав людини, суддям КСУ
та ін

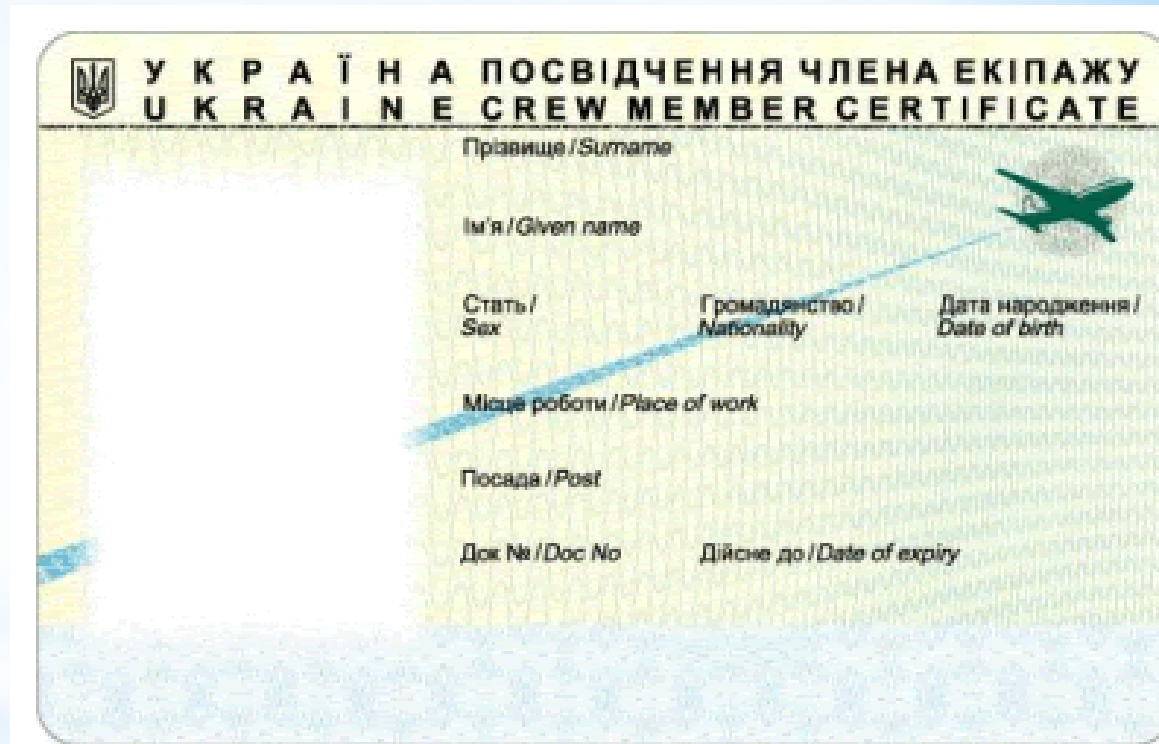

Про дипломатичний та службовий паспорти України
Указ Президента України від 12.05.2015

посвідчення особи моряка (п.8 ст.5)

посвідчення члена екіпажу (п.9 ст.5)

посвідчення особи на повернення в Україну (п.10 ст.5)

ЗВЕРНЕННЯ

Міністр закордонних справ України просить органи влади іноземних держав сприяти поверненню в Україну особи, зазначеної в цьому посвідченні.

APPEAL

The Minister of Foreign Affairs of Ukraine requests the authorities of foreign states to assist the person named in this Certificate with the return to Ukraine.

APPEL

Le Ministre des Affaires Etrangères d'Ukraine prie les autorités des Etats étrangers de faciliter le retour en Ukraine de la personne indiquée dans ce Certificat.

ОБРАЩЕНИЕ

Министр иностранных дел Украины просит власти иностранных государств содействовать возвращению в Украину лица, указанного в этом удостоверении.

LLAMAMIENTO

El Ministro de Asuntos Exteriores de Ucrania pide las autoridades de los Estados extranjeros facilitar el retorno a Ucrania de la persona indicada en este Certificado.

- Посвідчення оформлюється та видається закордонними дипломатичними установами у разі:
- втрати або викрадення під час перебування за межами;
 - коли строк дії документа, що підтверджує громадянство України закінчився;
 - коли встановлено, що документ, який підтверджує громадянство України, є недійсним з інших причин;
 - коли громадянин України не оформлював документів, що підтверджують громадянство України.

документи, що посвідчують особу та підтверджують її спеціальний статус

- а) посвідчення водія;
- б) посвідчення особи без громадянства для виїзду за кордон;
- в) посвідка на постійне проживання;
- г) посвідка на тимчасове проживання;
- ґ) картка мігранта;
- д) посвідчення біженця;
- е) проїзний документ біженця;
- є) посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту

Способи набуття громадянства

```
graph TD; A[Способи набуття громадянства] --> B[Філіація]; A --> C[Натуралізація]; B --> D[За народженням]; B --> E[Право ґрунту]; C --> F[За заявою особи та відповідно до вимог визначених у законі];
```

Філіація

За народженням

Право крові

Право ґрунту

Натуралізація

За заявою особи та відповідно до вимог визначених у законі

Підстави набуття громадянства України (ст.6)

- 1) за народженням;
- 2) за територіальним походженням;
- 3) внаслідок прийняття до громадянства;
- 4) внаслідок поновлення у громадянстві;
- 5) внаслідок усиновлення;
- 6) внаслідок встановлення над дитиною опіки чи піклування....;
- 7) внаслідок встановлення над особою, визаною судом недієздатною, опіки;
- 8) у зв'язку з перебуванням у громадянстві України одного чи обох батьків дитини;
- 9) внаслідок визнання батьківства чи материнства або встановлення факту батьківства чи материнства;
- 10) за іншими підставами, передбаченими міжнародними договорами України.

За народженням (ст.7)

Якщо батьки є громадянами України (або один з батьків)

на території України від іноземців

на території України від осіб без громадянства

від іноземця і особи без громадянства

за межами України від осіб без громадянства, які на законних підставах проживають в Україні

знайда, особа обоє з батьків якої невідомі

на території України, від біженців (одного) чи осіб (особи), що отримала притулок в Україні

Особа, яка має право на набуття громадянства України за народженням, є громадянином України з моменту народження

За територіальним походженням (ст.8)

Особа, яка сама чи хоча б один з її батьків, дід чи баба, рідні брат чи сестра..., народилася або постійно проживала до 24 серпня 1991 року на території, яка стала територією України

Дитина, яка народилася чи проживала на території УРСР (або хоча б один з її батьків дід чи баба... народилася чи проживала на території України) і є особою без громадянства або іноземцем (за заявою одного з батьків або опікуна чи піклувальника)

Дитина, яка народилася на території України після 24 серпня 1991 року і не набула за народженням громадянство України та є особою без громадянства або іноземцем

Іноземці, які подали зобов'язання припинити іноземне громадянство і яка народилася чи постійно проживала на території УРСР

Датою набуття громадянства України у цих випадках, є дата реєстрації набуття особою громадянства України

ЗАКОН УКРАЇНИ

Прийняття до громадянства України
(натуралізація) (ст.9)

Умови

визнання і дотримання
Конституції України та законів
України

отримання дозволу на імміграцію (окрім
біженців (притулок), на іноземців і осіб
без громадянства, які проходять
військову службу у ЗСУ

подання декларації про
відсутність іноземного
громадянства (припинення)

володіння державною мовою або її
розуміння в обсязі, достатньому для
спілкування. Окрім осіб, які мають певні
фізичні вади (сліпі, глухі, німі)

наявність законних джерел існування. Окрім осіб, яким надано статус
біженця в Україні або притулок в Україні

безперервне проживання на законних підставах на території України протягом останніх п'яти років

Термін скорочується для осіб

Безперервне проживання

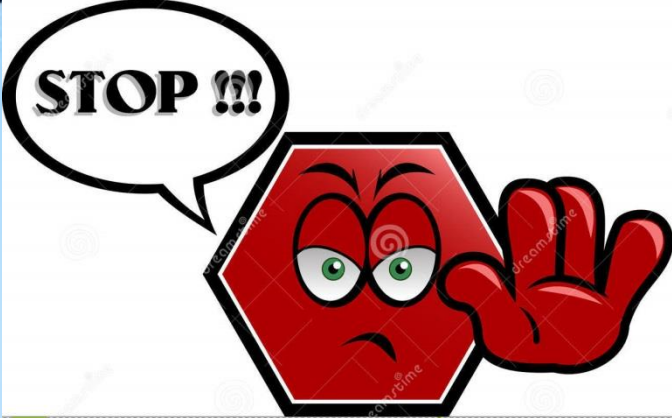
проживання в Україні особи, якщо її разовий виїзд за кордон у приватних справах не перевищував 90 днів, а в сумі за рік - 180 днів.

Не є порушенням виїзд:

- у службове відрядження,
- на навчання,
- у відпустку,
- на лікування за рекомендацією відповідного медичного закладу
- зміна особою місця проживання на території України;

Download from Dreamstime.com
50702570
Dreamstime.com

До громадянства України не
приймається особа, яка

вчинила злочин проти людства чи
здійснювала геноцид

засуджена в Україні до позбавлення волі за
вчинення тяжкого або особливо тяжкого
злочину (до погашення або зняття
судимості) з урахуванням рівня загрози для
національної безпеки держави

вчинила на території іншої держави діяння,
яке визнано законодавством України
тяжким або особливо тяжким злочином

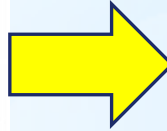

Громадянство України припиняється

внаслідок виходу з громадянства України

внаслідок втрати громадянства України

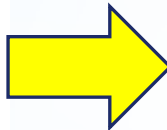
за підставами, передбаченими міжнародними договорами України

Вихід з громадянства

Добровільне припинення громадянства за клопотанням громадянина України (усиновителів, батьків опікунів)

Вихід із громадянства України не допускається

якщо стосовно особи в Україні є обвинувальний вирок суду, що набрав законної сили і підлягає виконанню.

якщо особі, в Україні повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення

Втрата громадянства

Підстави

З 2012 по 2017 р. указами Президента України оформлено втрату громадянства стосовно 314 осіб.

добровільне набуття громадянством України громадянства іншої держави

набуття особою громадянства України внаслідок обману, свідомого подання неправдивих відомостей або фальшивих документів

добровільний вступ на військову службу іншої держави

Вирішення питань громадянства України

Комісія при Президентові України з питань громадянства

Про прийняття до громадянства України Саакашвілі М. як особи, прийняття якої до громадянства України становить державний інтерес для України

Відповідно до пункту 26 статті 106 Конституції України та статті 9 Закону України "Про громадянство України" **постановляю:**

Прийняти до громадянства України

СААКАШВІЛІ Міхеїла, 1967 року народження, уродженця Грузії, який проживає у місті Києві.

Президент України

Петро ПОРОШЕНКО

29 травня 2015 року